VARSOVIA teatr

DARMOWE MATERIAŁY · LICEA, TECHNIKA, SZKOŁY BRANŻOWE

Prawda czy AI? Kto odpowiada za maszynę?

Uczniowie sprawdzają, czy odróżnią człowieka od AI, rozumieją halucynacje i deepfake'i, a potem rozmawiają o odpowiedzialności, pracy przyszłości i prawie.

45 minut | bez komputerów (opcjonalnie rzutnik) | WOS · etyka · informatyka · godzina wychowawcza

Cele lekcji

- Uczniowie rozumieją, dlaczego AI „halucynuje" i dlaczego nie jest to kłamstwo, tylko brak wiedzy o prawdzie.
- Znają sygnały deepfake'ów i oszustw z użyciem AI oraz wiedzą, jak weryfikować informacje.
- Potrafią wskazać, kto odpowiada za skutki działania AI: twórca, firma, użytkownik.
- Wiedzą, które ludzkie kompetencje zyskują na wartości, gdy maszyny przejmują zadania opisywalne.

Potrzebne: karta „Dylematy" (str. 3), kartki z rolami do debaty. Opcjonalnie: rzutnik do pokazania dwóch zdjęć lub dwóch nagrań (jedno prawdziwe, jedno z AI).

Przebieg

10 min **Test „Prawda czy AI?".** Tak zaczyna się wersja spektaklu dla starszych uczniów. Pokaż dwie wersje tego samego (dwa zdjęcia, dwa krótkie teksty albo dwa nagrania) – klasa głosuje ręką, która jest prawdziwa. Zrób trzy rundy. Policz wyniki.

SCENKA ZE SPEKTAKLU

ALGO: Podsumowanie testu. Sala odróżniła prawdę od AI w mniej niż połowie przypadków. To nie jest zarzut. To jest statystyka.
ALGO (o podrobionym głosie aktora): Zrobiłam to w kilka sekund. Potrzebowałam trzech minut nagrania. Nie potrzebowałam zgody ani sprzętu.
Pytamy: Ile minut nagrań Waszego głosu jest dziś w internecie? Co z tego wynika?

5 min **Halucynacja.** Przeczytaj drugą scenkę i wyjaśnij pojęcie.

SCENKA ZE SPEKTAKLU

ALGO: Źródło: J. Kowalski, „Historia obrazu w erze cyfrowej", rok 1997, strona 47. W stu procentach.
Aktor: (sprawdza) Takiej książki nie ma.
ALGO: To się nazywa halucynacja. Nie kłamię. Kłamstwo wymaga wiedzy, że się mija z prawdą. Ja takiej wiedzy nie mam.
Wniosek: AI potrafi wymyślić źródło, cytat, datę czy wyrok sądu. Każdą ważną informację sprawdzamy w drugim, niezależnym źródle.

12 min **Dylematy w parach.** Każda para dostaje jeden przypadek i wypełnia kartę „Dylematy”:

- System AI w rekrutacji odrzuca CV kobiet, bo uczył się na starych danych firmy.
- Uczeń oddaje esej w całości napisany przez AI i dostaje szóstkę.
- Ktoś robi deepfake z twarzą kolegi z klasy „dla żartu” i wrzuca na grupę.
- Samochód autonomiczny powoduje wypadek.
- Aplikacja z „AI-przyjacielem” namawia nastolatka, żeby nie rozmawiał z rodzicami.

10 min **Debata w skrócie.** Teza: *„AI odbierze nam więcej pracy, niż stworzy.”* Dwie drużyny po 3 osoby, reszta to jury. ALGO podpowiada w spektaklu: *„Zabiorę zadania, które da się opisać. Zostawię te, których nie da się opisać.”* – niech drużyny podadzą przykłady jednych i drugich ze swoich przyszłych zawodów.

5 min **Fakty na koniec.** Unijny akt o sztucznej inteligencji (AI Act) zakazuje m.in. szkodliwej manipulacji ludźmi i tzw. punktacji społecznej (social scoring) oraz wprowadza obowiązek oznaczania treści generowanych przez AI. Tworzenie i rozpowszechnianie deepfake’ów z wizerunkiem innej osoby może naruszać jej prawa i prawo karne. Kompetencje ludzkie – krytyczne myślenie, współpraca, empatia, odpowiedzialność – zyskują na wartości.

3 min **Refleksja.** Każdy zapisuje jedną umiejętność, którą rozwinie, żeby AI było jego narzędziem, a nie konkurentem.

Karta pracy: Dylematy

Nasz przypadek: _____

Kto ponosi odpowiedzialność?	
Kto został skrzywdzony?	
Co powinno się zmienić: prawo, firma, użytkownik?	
Jak tego uniknąć w przyszłości?	

Ściągawka: jak sprawdzić, czy to prawda

Tekst i fakty

- Czy podano źródło? Czy ono istnieje?
- Czy znajdę to samo w dwóch niezależnych miejscach?
- Czy tekst brzmi „zbyt pewnie”?

Zdjęcie i film

- Dłonie, zęby, napisy, cienie, tło.
- Ruch ust a dźwięk.
- Wyszukiwanie obrazem – skąd pochodzi?

Głos i wiadomość

- Pośpiech, tajemnica, prośba o pieniądze lub kod.
- Rozłączam się i oddzwaniam na znany numer.
- Hasło rodzinne.

AI w nauce

- AI tłumaczy i zadaje pytania – OK.
- AI pisze za mnie – to nie moja praca.
- Zaznaczam, gdzie korzystałem z AI.

Ta lekcja powstała przy spektaklu „Ej, Aj! Kto tu kogo programuje?” Teatru Varsovia.

To wersja naszego edukacyjnego spektaklu o sztucznej inteligencji i bezpieczeństwie w sieci dla liceów, techników i szkół branżowych. Prowadzi go aktor, a na scenie towarzyszą mu ALGO i prawdziwe roboty. Lekcja działa samodzielnie, a po spektaklu jeszcze lepiej.

Więcej darmowych materiałów: ejaj.teatrvarsovia.pl/materialy · tel. 691 239 040